

IN MEMORIAM

Геза Вернке (1946–2017)

После продолжительной тяжелой болезни 7 мая 2017 года на 71 году ушел из жизни Геза Вернке, бывший старший преподаватель Будапештского университета им. Лоранда Этвеша, многие десятилетия преподававший старославянский язык, историю русского и украинского языка студентам русского и украинского отделений.

Геза Вернке [Wernke Géza] родился 5 сентября 1946 года в Будапеште. В 1965 году, закончив гимназию им. Яноша Бояи, поступил в Будапештский университет им. Лоранда Этвеша на историческое отделение и отделение русского языка и литературы. С этого момента его научная и позже преподавательская деятельность тесно переплелась с Факультетом гуманитарных наук Будапештского университета. Уже с первых университетских лет внимание будущего специалиста привлекла славянская сопоставительная лингвистика, история русского и родственных с ним славянских языков. Приняв решение посвятить все свое внимание любимым предметам, с 1967 года Геза Вернке продолжал учебу уже только на русском отделении под профессиональным и педагогическим руководством и при поддержке Эмиля Балецкого, бывшего в то время заведующим Кафедрой русского языка и литературы. Гезу увлекла студенческая научная жизнь, он стал основателем Студенческого научного кружка по русскому языкознанию.

В 1967/1968 учебном году он учился в Московском государственном университете им. М. В. Ломоносова, где слушал лекции и посещал семинары лучших профессоров – Рубена Ивановича Аванесова и Самуила Борисовича Бернштейна, – и, конечно же, совершенствовал знание русского языка. В Москве Геза Вернке также собирал материалы для своих самостоятельных научных работ и по возвращении домой выступал с ними на студенческих научных конференциях. В 1969 году с работой «К вопросу так называемого назального *ѣ*» он занял второе место на факультетской студенческой научной конференции, однако настоящим успехом стала в следующем, 1970 году министерская награда за исследование «Вопросы истории русских флексий, ч. I–II», присужденная на Всевенгерской конференции студенческих научных кружков в городе Печ. Работа вскоре вышла в свет в серии изданий, публикующей научные статьи молодых исследователей, *Acta Iuvenum* за 1972 год (с. 239–317). Это насчитывающее около 80 страниц исследование стало основой защищенной в 1971 году университетской докторской диссертации «Краткая история окончания родительного падежа единственного числа существительных с основой на *ja*».

В 1970 году Геза Вернке закончил университет и по предложению Эмиля Балецкого остался на Кафедре русской филологии в качестве научного сотрудника по повышению квалификации. Вначале вел практические занятия по русскому языку и семинарские занятия по истории языка, а со временем стал читать лекции по истории русского и украинского языков. Благодаря прекрасному знанию языка, богатейшим лексическим знаниям и отличному преподавательскому чутью он сумел заинтересовать студентов этими далеко не всегда вызывающими у них восхищение

предметами. Публиковать рецензии в академических изданиях, в основном в научном журнале *Studia Slavica* Геза Вернке начал уже в университетские годы, став таким образом венгерским летописцем научной жизни своих современников в области славистики. Однако русскоязычная статья, представляющая достижения его университетской докторской диссертации, появилась в печати в академическом издании *Studia Slavica* только в 1981 году.

В этом же году ушел из жизни любимый преподаватель Эмиль Балецкий, а у его ученика и последователя, Гезы Вернке появились первые признаки тяжелой болезни, оказавшейся причиной того, что из-под пера многообещающего талантливого молодого ученого в дальнейшем весомые научные работы уже не выходили. Но он продолжал преподавательскую работу как на русском, так и на украинском отделении. В 2002 году Гезу Вернке перевели на созданную тогда при Будапештском университете Кафедру украинской филологии. Однако в это время он уже приходил на работу ценой чрезвычайно болезненных усилий, и вскоре, в 2005 году вышел на пенсию.

Геза Вернке был прекрасным преподавателем и хорошим коллегой. Вечная ему память!

Виктория Лебович, Андраш Золтан

Список научных трудов Гезы Вернке

1970

1. [рец. на:] Fabricius-Kovács Ferenc: A konkrét → absztrakt jelentésfejlődés problematikája a szláv nyelveknek az értelmi tevékenységre vonatkozó szövénya alapján. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1968. (Nyelvtudományi Értekezések 61.) *Acta Linguistica Hung.* 20 (1970): 209–211.
2. Славянское языкознание в Венгрии за 1969–1970 гг. *Studia Slavica Hung.* 16 (1970): 394–396. [Соавтор: Аттила Холлош.]

1971

3. *A ja-töví sing. gen. főnévi flexió rövid története az orosz nyelvben* [Краткая история окончания родительного падежа единственного числа существительных с основой на *ja*]. Egyetemi doktori értekezés [Диссертация на степень университетского доктора]. Budapest: ELTE BTK, 1971. 78 p.
4. [рец. на:] Schelesniker Herbert: Beiträge zur historischen Kasusentwicklung des slavischen. (Wiener Slavistisches Jahrbuch 5.) Graz-Köln, 1964. *Studia Slavica Hung.* 17 (1971): 189–191.

1972

5. Orosz flexiótörténeti kérdések I–II. [Вопросы истории русских флексий, ч. I–II]. In: *Acta Iuvenum. IX. Országos Diákköri Konferencia.* Budapest: ELTE, 1972. 239–316.
6. [рец. на:] Die Nestor-Chronik, eingeleitet und kommentiert von D. Tschizewskij (Slavistische Studienbücher 6.) Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1969. *Studia Slavica Hung.* 18 (1972): 175–176.

7. Славянское языкознание в Венгрии за 1971 г. *Studia Slavica Hung.* 18 (1972): 191–193.
8. [рец. на:] Бондарко А. В. Вид и время русского глагола (значение и употребление). Москва: «Просвещение», 1971. *Studia Slavica Hung.* 18 (1972): 392–394.

1973

9. *Nyelvtani gyakorlófüzet a kezdő tanfolyam számára. Orosz nyelvi intenzív-koncentrált audiovizuális nyelvtanfolyam segédkönyve.* [Упражнения по русской грамматике]. Budapest: KGM, MTTI, 1973. 124 p. [Соавтор: Ференц Хаваш.]
10. Венгерские работы по истории русского языка. [рец. на:] Петер Михай: Историческая грамматика русского языка I. Введение и фонетика. Budapest: Tankönyvkiadó, 1969; Домбровский Й. Историческая грамматика русского языка II. Морфология и синтаксис. Budapest: Tankönyvkiadó, 1969. *Acta Linguistica Hung.* 23 (1973): 269–272.
11. [рец. на:] Варбот Ж. Ж. Древнерусское именное словообразование. Ретроспективная формальная характеристика. Москва: «Наука», 1969. *Studia Slavica Hung.* 19 (1973): 417–418.
12. Славянское языкознание в Венгрии за 1972 г. *Studia Slavica Hung.* 19 (1973): 455–457. [Соавтор: Эмиль Балецкий.]

1974

13. [рец. на:] Успенский сборник XII–XIII вв. Издание подготовили О. А. Князевская, В. Г. Демьянов, М. В. Ляпон под редакцией С. И. Коткова. Москва: Институт русского языка АН СССР, «Наука», 1971. *Studia Slavica Hung.* 20 (1974): 167–168.
14. Славянское языкознание в Венгрии за 1973 г. *Studia Slavica Hung.* 20 (1974): 193–195.
15. [рец. на:] Крнински Дамаскин (приредил Петар Хр. Илиевски). Скопје: Институт за македонски јазик «Крсте Мисирков», 1972. *Studia Slavica Hung.* 20 (1974): 380–382.

1975

16. Славянское языкознание в Венгрии за 1974 г. *Studia Slavica Hung.* 21 (1975): 235–236.

1976

17. Славянское языкознание в Венгрии за 1975 г. *Studia Slavica Hung.* 22 (1976): 231–232.
18. [рец. на:] Грамоти XIV ст. Упорядкування, вступна стаття, коментарі і словники-показчики М. М. Пешак. (Пам'ятки української мови.) Київ: «Наукова думка», 1974. *Studia Slavica Hung.* 22 (1976): 469.
19. [рец. на:] Рот А. М. Венгерско-восточнославянские языковые контакты. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1973. *Annales Universitatis Budapestinensis de Rolando Eötvös nominatae. Sectio Linguistica* 6 (1976): 241–244.

1977

20. Славянское языкознание в Венгрии за 1976 г. *Studia Slavica Hung.* 23 (1977): 238–239.

1978

21. К вопросу о возникновении носовых в праславянских флексиях (на материале памятников старославянского языка). *Studia Russica* I. Budapest, 1978. 33–36.

1979

22. [рец. на:] Грамоти XIV ст. Київ, 1974. *Studia Russica* II. Budapest, 1979. 363–365.

1980

23. [рец. на:] Історія української мови. Морфологія. Київ, 1978. *Studia Russica* III. Budapest, 1980. 349–351.

1981

24. К исторической морфологии русского языка. К истории флексии род. ед. существительных на *jā в русском языке. *Studia Slavica Hung.* 27 (1981): 281–295.

1982

25. К вопросу об истории флексии род п. ед. ч. имен существительных с основой на ja в русском языке. *Studia Russica* V. Budapest, 1982. 25–34.

1983

26. К вопросу о фонологическом анализе т. н. носового ě. *Studia Russica* VI. Budapest, 1983. 27–31.
27. К вопросу о венгерских заимствованиях в закарпатских говорах украинского языка. In: *Russica. Сборник статей, посвященный памяти Эмиля Балецкого*. Budapest, 1983. 27–30.

1984

28. [рец. на:] Библиография венгерской языковедческой славистики до 1985 г. Budapest, 1990. *Studia Russica* XIV–XV. Budapest, 1990–1994. 461–462.
29. [рец. на:] Колесов В. В. Древнерусский литературный язык. Ленинград: «Издательство ЛГУ», 1989. *Studia Russica* XIV–XV. Budapest, 1990–1994. 493–494.
30. [рец. на:] Словарь-индекс русской редакции древнеболгарского языка конца XI – начала XII в. Т. 1. / Szótár-index az óbolgár nyelv XI–XII. századi másolatú emlékeihez I. Szeged, 1989. *Studia Russica* XIV–XV. Budapest, 1990–1994. 495–496.

1997

31. [рец. на:] Orosz György: A pogány-keresztény vallási szinkretizmus kérdései a nagy-orsz egyházi népének tükrében. Nyíregyháza, 1993. *Studia Russica* XVI. Budapest, 1997. 346.

32. [рец. на:] Slavica Quinqueecclesiensia I. Pécs, 1995. *Studia Russica* XVI. Budapest, 1997. 347–349.
33. Adalékok az orosz történeti alaktanhoz [К исторической морфологии русского языка]. In: Bańcerowski Janusz (szerk.): *Hungaro-Slavica. Studia in honorem Stephani Nyomárkay*. Budapest: ELTE, 1997. 346–347.

1998

34. Az összsláv szóvégi nazálisok keletkezéséről és ennek az óoroszban való tükröződéséről. Kísérlet egy törvényszerűség megállapítására [О возникновении носовых гласных в праславянском и его отражении в древнерусском. Попытка установления закономерности]. In: Zoltán András (szerk.): *Nyelv, stílus, irodalom. Köszöntő könyv Péter Mihály 70. születésnapjára*. Budapest: ELTE, 1998. 607–608.

1999

35. [рец. на:] H. Tóth Imre, Kocsis Mihály: Ukrán nyelvtörténeti szöveggyűjtemény. Szeged, 1998. *Studia Russica* XVII. Budapest, 1999. 433–434.

2004

36. [рец. на:] Zoltán András: Oláh Miklós *Athila* című munkájának 16. századi lengyel és fehérorosz fordítása (Dimensiones Culturales et Urbanales Regni Hungariae 6.) Nyíregyháza, 2004. *Kisebbségkutatás* 13 (2004): 506.
37. Szlovákia és a szlovákok a mai magyar történelemkönyvekben. [рец. на:] Alberty Július: Slovensko a slováci v súčasných maďarských učebniciach dejepisu. // *Historický časopis* 52 (2004): 135–148. *Kisebbségkutatás* 13 (2004): 527–528.
38. A „Divéky” nemzetségnév magyar vagy szlovák? [рец. на:] Roszkowski Jerzy M. Ród Divékych – Węrzy, czy Słowacy? // *Historické Študie* 41. Bratislava, 2000. 151–161. *Kisebbségkutatás* 13 (2004): 528.
39. Lestek és Lesar a középkori skandináv hagyományban. [рец. на:] Banaszkievicz Jacek: „Lestek” (Lesir) i „Lechici” (Lesar) w średniowiecznej tradycji skandynawskiej. // *Kwartalnik Historyczny* 2001/2: 3–23. *Kisebbségkutatás* 13 (2004): 528–529.
40. Oroszország – Grúzia: problémák és perspektívák. [рец. на:] Абашидзе З. Россия – Грузия: проблемы и перспективы. // *Вопросы истории* 2001/10: 137–143. *Kisebbségkutatás* 13 (2004): 694–695.
41. A magyarországi szlovákok nyelvének dinamikája. [рец. на:] Žiláková Mária: Dynamika jazyka Slovákov v Maďarsku. (Opera Slavica Budapestinensia. Lingue Slavicæ.) Budapest: ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszék, 2004. *Kisebbségkutatás* 13 (2004): 702–703.
42. Az orosz nyelv. Az Oroszország és a volt SZU-tagállamok közötti viszony tétje. [рец. на:] Teurtrie David: La langue russe. Un enjeu dans les relations entre la Russie et son étranger proche. // *Le courrier des pays de l’Est* 2004/3: 67–75. *Kisebbségkutatás* 13 (2004): 705–707.
43. A kanadai önállóság és a multikulturális politika. [рец. на:] Владимирова М. А. Канадская самобытность и политика многокультурности. // *США и Канада* 2004/6: 45–56. *Kisebbségkutatás* 13 (2004): 710–711.

44. Az első világháború néhány szociálpszichológiai következménye. [рец. на:] Сыч А. О некоторых социально-психологических последствиях первой мировой войны. // Вопросы истории 2001/11–12: 109–113. *Kisebbségkutatás* 13 (2004): 721–722.

2005

45. Magyarország és az Unió: „sem mellette, sem ellene”. [рец. на:] Erőss Gábor: La Hongrie et l’Union „ni pour ni contre”. // La Nouvelle Alternative 60–61. Paris, 2004. 139–142.) *Kisebbségkutatás* 14 (2005): 272.
46. A bevándorlás biztonsága és szabadsága – új amerikai dilemma. [рец. на:] Иноземцев В. Л. Безопасность и свобода иммиграции – новая американская дилемма. // США и Канада 2003/11: 25–40. *Kisebbségkutatás* 14 (2005): 276–277.
47. A megszállt Európa reakciója a zsidók kötelező Dávid-csillag viselésére. [рец. на:] Szarota Tomasz: Reakcja okupowanej Europy na oznakowanie żydów gwiazdą Dawida. Kwartalnik Historyczny 2001/1: 25–36. *Kisebbségkutatás* 14 (2005): 583.
48. Az indiánok jogi státusza az USA-ban. [рец. на:] Автономов А. С. Правовой статус индейцев в США. // США и Канада 2004/11: 86–92. *Kisebbségkutatás* 14 (2005): 594–595.
49. [рец. на:] Zoltán András: Oláh Miklós *Athila* című munkájának XVI. századi lengyel és fehérorosz fordítása [«Athila» М. Олаха в польском и белорусском переводах XVI века]. Az előszót írta: Udvari István. Nyíregyháza, 2004. (Dimensiones Culturales et Urbanales Regni Hungariae 6.) *Studia Russica* XXII. Budapest, 2005. 296–297.

2006

50. Adalékok a 16. század elején Lengyelországban működött pápai követek tevékenységéről. [рец. на:] Smołucha J. Kardynał Giuseppe Garampi autorem biogramów legatów papieskich działających w Polsce na początku XVI wieku. // *Studia Historyczne* 2002/2: 199–213. *Kisebbségkutatás* 15 (2006): 179–180.
51. Szovjet-Oroszország politikája Középkelet-Európában 1923-ban (levéltári dokumentumok alapján). [рец. на:] Зубачевский В. А. Политика Советской России на востоке Центральной Европы в 1923 году по архивным документам. // Вопросы истории 2005/9: 40–55. *Kisebbségkutatás* 15 (2006): 182–183.
52. Az iszlám világ és Oroszország külpolitikája. (Исламский мир... Международная жизнь 2005/5: 77–95.) *Kisebbségkutatás* 15 (2006): 320–322.
53. Déli tényező. [рец. на:] Тренин Д. В. Южный вектор. // Международная жизнь 2005/5: 96–103. *Kisebbségkutatás* 15 (2006): 322–323.
54. „Orosz világ” Örményországban. [рец. на:] Лашенова Е. А. «Русский мир» в Армении. // Международная жизнь 2006/1–2: 161–168. *Kisebbségkutatás* 15 (2006): 550–551.

2007

55. San Francisco történetének orosz lapjai. [рец. на:] Хисамутдинов А. А. Русские страницы Сан-Франциско. // США и Канада 2006/7: 73–92. *Kisebbségkutatás* 16 (2007): 655–656.

П. П. Чучка (1928–2016)

10 грудня 2016 р. відійшов у вічність Павло Павлович Чучка, доктор філологічних наук, професор Ужгородського національного університету, талановитий учений, громадський діяч, яскрава постать не лише в українському, а й у слов'янському мовознавстві.

П. П. Чучка народився в мальовничому селі Баранинці Ужгородського району Закарпатської області в багатодітній сім'ї сільського нотаря. Початкову освіту здобув у рідному селі, потім навчався з відмінними успіхами в Ужгородській реальній гімназії та в Ужгородській СШ № 1.

1952 року закінчив навчання на філологічному факультеті Ужгородського університету. Один рік учителював у середній школі смт Буштина. Потім навчався в аспірантурі Київського університету.

Кандидатську дисертацію «Українські говірки околиці Ужгорода» захистив 1959 року, а докторську «Антропонімія Закарпаття» – 1970 року в Києві (перевидана окремою книгою 2008 року). Від 1954 року – викладач Ужгородського університету. З 1971 року – доктор філологічних наук, професор.

1976 року засновує кафедру загального та слов'янського мовознавства, а через двадцять років очолює створену ним кафедру словацької філології, яка завдяки спільним зусиллям стала науковим центром, визнаним в Україні та за кордоном. Понад півстоліття працював в університеті. На високому професійному рівні проводив заняття з двадцяти програмових навчальних дисциплін з українського, словацького, слов'янського та загального мовознавства не лише в УжНУ, а й у Карпатському інституті підприємництва в Хусті, де протягом 2006–2010 рр. очолював кафедру української мови та літератури, згодом плідно працював у Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці II в Берегові.

Як досвідченому та відповідальному вченому Павлу Павловичу двічі доручали працювати деканом філологічного факультету УжНУ, упродовж двох каденцій в університеті очолювати Учену раду з української мови та історії України.

Потужною є ономастична школа професора. Під його науковим керівництвом багато аспірантів захистили кандидатські, а два докторанти – докторські дисертації. Нині всі вони працюють у престижних вузах України, Словаччини та Хорватії.

Домінантами наукової творчості вченого стали українська та слов'янська діалектологія, історія мови й ономастика. Павло Чучка досліджував українські говори, антропонімію, мову пам'яток, у тому числі й Королівського Євангелія, контакти української мови з її сусідами. Був одним із укладачів і редакторів «Угорсько-українського словника» (1960), співавтором кількох підручників з української мови для шкіл з угорською мовою навчання, діалектологічного питальника, рецензентом багатьох словників, вузівських підручників і посібників з української мови та слов'янської філології. 1968 року видав глибоку наукову працю – «Вступ до слов'янської філології», яку доповнював і перевидавав кілька разів (1983, 1989). Став співавтором фундаментальної праці «Історія української мови. Лексика і фразеологія» (1983), одним із авторів двотомної енциклопедії «Слов'янська ономастика» (2002). Згодом став заслуженим діячем науки і техніки України (1993), нагороджений орденом «За інтелектуальну відвагу» (2005) та численними грамотами і дипломами.

Найбільшим науковим дослідженням професора П. П. Чучки стала монографія «Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник» (2005) обсягом 704 сторінки. Словник охоплює і пояснює близько 12 тисяч прізвищ корінних

закарпатців, їх правопис, вимову і відмінювання, а головне – географію побутування, історію та етимологію кожного з них.

Однак, на думку автора, більш вагомим здобутком у його науковому доробку стала праця «Слов'янські особові імена українців: історико-етимологічний словник» (2011) обсягом 432 сторінки. У словнику розглядаються часові та просторові рамки функціонування найдавніших імен українців, їх первісна семантика, морфемна структура і стилістичні можливості з метою подальшої реабілітації давньоукраїнської іменної спадщини.

Протягом останніх років Павло Павлович завзято працював над укладанням діалектного словника говірок Ужанщини, рукопис якого охоплює понад 50 000 місцевих слів, що й зараз побутують на території рідних Баранинців та чотирьох сусідніх сіл. Сподіваємося, що ця лексикографічна праця, завдяки зусиллям молодих учених, буде належно доопрацьована, щоб стати справжнім науковим здобутком у золотому фонді української діалектології.

Вся ця творча спадщина є плодами багаторічної клопіткої праці видатного вченого-поліглота, яка отримала широке визнання не лише серед наукової еліти, а і з-поміж численних шанувальників рідного слова.

Наше суспільство втратило досвідченого і висококваліфікованого мовознавця, мудрого керівника, авторитетну Людину з великої літери.

Павло Павлович завжди вирізнявся своєю шляхетністю та інтелігентністю, доброзичливим гумором, безмежною любов'ю до народної пісні та надзвичайною працелюбністю. Він постійно спрямовував зусилля для допомоги своїм землякам, ніколи не відмовляв у проханні чи зверненні молодих учених, завжди умів поєднувати серйозне із жартівливим. Тому всі, хто знав Павла Павловича, любили і поважали його за чуйне ставлення до людей, велику душевну щедрість, глибоку мудрість і життєдайний оптимізм.

Світла пам'ять про Павла Павловича Чучку завжди пломенітиме в люблячих серцях рідних, колег, вихованців, аспірантів.

Анжеліка Обручар